

Publikaanien synnit ovat vanhentuneet

Eero Tuomainen

Tapani Erling,
Tulli, tuttu mutta tuntematon,
Edita 2015, 223 sivua

Klassinen kirjallisuus käsittelee tullivirkkamiehiä ankarasti heidän ahneutensa, kieroutensa ja lahjottavuutensa tähden. Uuden Testamentin mukaan ainakin fariseukset ja kirjanoppineet olivat sitä mieltä, että portot ja publikaanit eivät pääse taivaaseen.

Nykyisin jo kymmenissä maissa eletään toisin kuin ennen, ja käsitykset tullien toimintatavoista ovat muuttuneet luottavaisiksi. Tapani Erling kertoo kirjassaan seikkaperäisesti, mitä nykypäivän tulli tekee, miten se on toimintansa organisoinut ja miten se hoitaa suhteensa asiakkaisiin, muuhun hallintoon ja muiden maiden tulleihin. Erlingin mukaan valtaosassa maailmankauppaa ei esiinny minkäänlaista korruptiota. Modernit tullausmenettelyt estävät kähminän. Tullimiesten integriteetti on korkealla tasolla. Suurinta osaa kaupasta hallitsevat laillisesti toimivat, mainettaan varjelevat yritykset. Pimeitä ja harmaita alueita on silti sen verran, että puuhaa piisaa.

Tullin päätehtävät, ulkomaankaupan sujuvuuden edistäminen ja laillisuuden valvonta,

ovat herkästi ristiriidassa keskenään. Jos oikein hyvin sujuu, käry käy harvoin. Jos taas tarkastukset ovat perinpohjaisia, laivat pysähtyvät satamiin ja rekat ruuhkautuvat rajanylityspaikoille. On mielenkiintoista, että rikollisuutta voi esiintyä, painotettiinpa päätehtävistä kumpaa tahansa.

Suomen tulli menestyy hyvin elinkeinoelämän arvioinneissa. *Global Competitiveness Report 2014–2015* asetti sen neljännelle sijalle kun esimerkiksi Ruotsin sija oli 17., Saksan 37., Venäjän 95. ja Ukrainan 118..

Salakuljetuksen kärkituotteita maailmassa ovat huumeet ja tupakka. Huumeekaupan piirissä liikkuu satoja miljoonia dollareita. Afganistanista peräisin oleva heroïni kulkee Venäjän kautta Eurooppaan. Kolumbiasta ja Meksikosta kulkeutuu kokaiinia Yhdysvaltoihin ja muuallekin. Viime vuosien kasvavana ongelmana ovat muuntohuumeet ja lääkkeet, joita tulee ties mistä. Rikollisuus on hyvin organisoitua kansainvälistä toimintaa ja sen kasvu on kiistatonta. Rajat ylittävistä tavarakuormista otetaan

tullin tarkastukseen enimmillään 5–10 prosenttia, ja vaikka tarkastukset kohdennetaan osavasti, kiinnijäämisriski on matalahko. Lisäksi lienee niin, että huumekuormista pääosa ohittaa tullitarkastuksen muodollisuudetkin kokonaan.

Tuoteväärennökset ovat jo pitkään vaivanneet maailmankauppaa. Väärennettyjä tuotemerkkejä on runsaasti vaatteissa, elektroniikkalaitteissa, alkoholissa, savukkeissa, lääkkeissä, kosmetiikassa ja autojen varaosissa. Monissa maissa toimii valtavia markkinapaikkoja, joissa myydään pelkästään piraattituotteita. Niiden valmistajamaista Kiina on ylivoimaisesti suurin. Väärennösmarkkinoiden kokoa ei tarkkaan tunneta. Maailman tullijärjestön mukaan väärennökset kattavat mahdollisesti kymmenesosan maailmankaupan arvosta, ja osuus vielä kasvaa nettikaupan suosion, alhaisen kiinnijäämisriskin ja lievien rangaistusten takia.

Asiakirjaväärennökset ja monenlaiset muut tavaraerien arvojen virhekirjaukset ovat olleet tullin haasteita kautta historian. Globalisaation edetessä kirjausongelmat kasvavat. Maailmankaupan volyymin yli puolet toteutuu samojen yritysten eri maissa toimivien yksiköiden välillä. Tullien tehtävänä on pitää huolta siitä, että tuotteiden alkuperämerkinnät ja siirtohinnot on kirjattu oikein. Tehtävä on vaikea, miltei mahdoton. Kansallisten verottajien ja monikansallisten yritysten tavoitteet eivät käy yksiin. OECD valmisteli hiljattain toimenpideohjelman, jonka avulla pyritään estämään veropohjan rapautuminen ja laitton voittojen siirto maasta toiseen. Ohjelmaan kuuluvan tietojen vaihdon tulisi toteutua vuonna 2016.

Erling on voinut tekijänä ja näkijänä seurata, miten kirjaukset kehittyvät oikeaan suun-

taan kun tietojen vaihtoa lisätään ja miten tämä ponnistelu parantaa rikostorjuntaa. 2000-luvun alkuvuosina Suomen ja Venäjän välisen kaupan tekijät huijasivat sekä Suomen että varsinkin Venäjän verottajaa. Tämä oli mahdollista vääriellä alkuperällä, tullinimikkeiden ja tullauservojen kirjauksilla. Tietojen vaihdossa havaittiin, että Suomen tullille ilmoitettu vienti oli kaksi kertaa niin suuri kuin Venäjän tullille ilmoitettu tuonti, vaikka kysymys oli samoista toimituksista. Rikoshyötyä kertyi rajan molemmille puolille luultavasti kymmeniä miljoonia euroja. Valtiontalouksien tappiot olivat rikoshyötyjen suuruiset, Venäjän suuremmat kuin Suomen. Erlingin jäädessä tullista eläkkeelle kirjauserot olivat jo supistuneet vähäisiksi.

Tulli on verottajan tärkeä tiedontuottaja, mutta myös toimenpideorganisaatio, joka kerää vuosittain kymmenkunta miljardia euroa energiaveroina, arvonlisäveroina, alkoholijuomaveroina, tupakkaveroina ja autoveroina. Lisäksi se kelpaa hyvin syntipukiksi kun esimerkiksi automiesten tietotoimisto etsii syyllistä käytettyjen tuontiautojen verollepanon vääryyksiin.

Tapani Erling on maailmanmies ja visionääri. Hän aloitti kansantaloustieteen assistenttina ja on ehtinyt monipuolisella työurallaan edetä Suomen tullin pääjohtajaksi, maailman tullijärjestön puheenjohtajaksi ja Ranskan kunnialegioonan ritariksi. Hänen kirjansa ansioihin kuuluu paitsi tullin tuntemattomien puolien asiantunteva esittely myös visio siitä, mitä voi olla edessä niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Kirjan pari eteenpäin suuntautuvaa loppulukua: ”Euroopan Unioni tulliliittona” ja ”Suomen ja Venäjän välinen tulliyhteistyö” ovat erityisen antoisia. □